

код екземпляра

863364

кр-1
на-1
ЗМІ ЗФ

Пр2018

366159

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України

Місцевий осередок
Громадської організації
«Всеукраїнська асоціація кримінального права»
в Харківській області

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
ПРИ ВИКОНАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ**

**МАТЕРІАЛИ
«КРУГЛОГО СТОЛУ»
У РАМКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТИЖНЯ ПРАВА**

Харків
2014

Тривалі побачення можуть надаватися і також подружжю, яке проживало однією сім'єю, але не перебувало у шлюбі, за умови, що в них є спільні неповнолітні діти. Дозволені також побачення з адвокатом або іншим фахівцем у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, засудженим, на яких накладено дисциплінарне стягнення і які тримаються в дисциплінарному ізоляторі, карцері, приміщенні камерного типу або одиночній камері (абз. 1 ч. 11 ст. 134 КВК України). Частина 3 ст. 110 КВК України доповнено новими положеннями про те, що засудженому забезпечується можливість спілкування з адвокатом та іншим фахівцем у галузі права в приміщенні без суцільного розмежовуючого захисного скла за їхньою згодою, а право на одержання правової допомоги поширюється також і на засуджених, що перебувають на лікуванні в стаціонарних закладах охорони здоров'я;

б) новелою цього Закону, яка визвала значний резонанс, є викладення у новій редакції ч. 5 ст. 110 КВК України, згідно з якою засудженим надається, в тому числі й під час перебування в стаціонарних закладах охорони здоров'я, право на телефонні розмови (у тому числі у мережах рухомого (мобільного) зв'язку) без обмеження їх кількості під контролем адміністрації, а також дозволяється користуватися глобальною мережею Інтернет, але оплата телефонних розмов і користування Інтернетом здійснюється тільки з особистих коштів засуджених;

7) нарешті визначено, що кореспонденція, яку засуджені направляють у тому числі і до суду, перегляду не підлягає (ч. 4 ст. 113 КВК України). Засуджені отримали також право передавати кореспонденцію захиснику у кримінальному провадженні, що здійснює свої повноваження відповідно до КПК України, безпосередньо під час побачення з ним (абз. 2 ч. 5 ст. 113 КВК України);

8) у ст. 142 КВК України встановлюється, що засудженим жінкам, які сумлінно ставляться до праці, у разі її наявності, і додержуються вимог режиму, вже дозволяється (а не «може бути дозволено» як раніше) проживання за межами виправної колонії на час звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю і пологами, а також до досягнення дитиною трирічного віку. Вони можуть мати при собі мобільні телефони та аксесуари до них, без обмеження користуватися мобільним зв'язком за свій рахунок;

9) до прав неповнолітніх засуджених, передбачених ч. 1 ст. 143 КВК України, включено право безкоштовно одержувати середню освіту.

Такий захід стягнення як поміщення в дисциплінарний ізолятор з виведенням чи без виведення на навчання або роботу до неповнолітніх застосовується вже на строк не більше п'яти діб (абз. 7 ст. 145 КВК України).

Таким чином, засуджені до позбавлення волі дочекалися чергового розширення своїх прав. Але потрібен ще дієвий механізм їх реалізації, створити чи удосконалити який та забезпечити його виконання в установах виконання покарань повинна Державна пенітенціарна служба України.

Романов М. В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології і кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЩОДО ДЖЕРЕЛ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

Питання про джерела права є одними з центральних для будь-якої галузі права. Те, звідки відповідна галузь отримує свої правові норми та правила, визначає якою бути цієї галузі, яким чином вона буде впливати на суспільні відносини і яку силу будуть мати приписи такої галузі.

Стаття 2 КВК України встановлює, що кримінально-виконавче законодавство складається з кримінально-виконавчого кодексу, інших актів законодавства, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Слід звернути увагу, що відповідно до положень ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Отже, цей закон пропонує безпосереднім джерелом права, в тому числі кримінально-виконавчого, оскільки закон винятків не містить, розглядати рішення Європейського суду з прав людини. І дійсно, рішення цього суду останнім часом стали потужним важелем змін кримінально-виконавчого законодавства та практики виконання обвинувальних вироків судів України.

У зв'язку з цим актуальним стає питання про можливість зміни редакції ст. 2 КВК, формулюванні в ній джерел саме права і додавання, в якості джерела кримінально-виконавчого права, практики Європейського суду з прав людини.

Тут постає дві проблеми: перша – це те, що Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» передбачає рішення і практику Європейського суду з прав людини (далі – Суд) в якості джерела права, а не законодавства. І друга, – це те, що суб'єктом використання практики та рішень Суду визначені національні судові органи. Тому необхідно з'ясувати чи можна розповсюдити цю норму на кримінально-виконавчі правовідносини. Виходячи з вказаного, перш за все потрібно звернутися до співвідношення понять «право», «правове» та «закон» і «законне».

Як відомо, наука теорії держави і права визначає, що поняття право та закон повинні співвідноситися як зміст та форма. Тобто право, як регулятор суспільних відносин, що базується на ідеях справедливості та свободи, повинне отримати своє втілення в формі закону, який за духом і змістом відповідає ідеям справедливості та свободи. Такий закон буде правовим, буде мати право своїм змістом. Але цілком можливо, що прийнятий закон не буде відповідати праву, не буде ґрунтуватися на ньому. Тоді треба вести мову про не-правовий закон.

Розуміння співвідношення понять право та закон і втілення права в законі дозволяє, в тому числі, з'ясувати наявність різниці між джерелами права та джерелами законодавства. Право завжди повинно ґрунтуватися, мати своїм джерелом лише ідеї справедливості, свободи, захисту особи та інші гуманітарні надбання людства. Що стосується законодавства, то воно може брати витoki з більш прикладних і нормативних джерел і безпосередньо не бути пов'язаним з реалізацією таких ідей.

Отже, хоча рішення і практика Європейського суду з прав людини є джерелом права та повинні застосовуватися судами України при вирішенні справ, їх все ж таки не можна «перенести» у якості джерел кримінально-виконавчого законодавства, оскільки вони не встановлюють норм (моделей поведінки), а вказують сутність тих чи інших правовідносин і їх відповідність саме ідеям справедливості, гуманності та відповідності праву, як масштабній морально-етичній категорії. Такі правила посадові і службові особи пенітенціарної служби застосувати без відповідної підготовки та досвіду не зможуть. Крім того, джерела законодавства в ст. 2 КВК України визначені за допомогою ознаки формальної закріпленості норм в нормативних актах різного рівня та

різної сили. А джерела права мають більшу ідеальність та значно меншу формалізованість.

Стосовно другої проблеми, - суб'єктів застосування рішень і практики Суду, необхідно відзначити таке. Виходячи із положень ст. 124 Конституції України лише суди в нашій державі мають право спиратися в своїй діяльності не лише на норми законодавства, а й на джерела права як такого. Майже жоден інший правозастосувач не візьме на себе такої функції, до того ж його компетенція йому цього також не дозволить. Цей момент є дуже важливим, оскільки посадові та службові особи Державної пенітенціарної служби все ж таки за своїм фахом та правовою свідомістю не досягають рівня судій, до того ж завдання, які стоять перед цими посадовими особами лежать в іншій площині.

Отже, вважаю, що можливість і доцільність зміни редакції статті 2 КВК України і переорієнтування її на джерела кримінально-виконавчого права та включення на нормативному рівні до джерел кримінально-виконавчого права рішень та практики Європейського суду з прав людини є недоцільним. Це завдання необхідно вирішувати під час нормотворчої діяльності і дійсно використовувати рішення і практику Суду під час створення, узгодження і прийняття нормативних актів, які регулюють кримінально-виконавчі правовідносини. У такому випадку, коли кримінально-виконавче законодавство буде ґрунтуватися в тому числі й на рішеннях і практиці Європейського суду з прав людини, національне кримінально-виконавче законодавство буде правовим і таким, яке дійсно забезпечує права і свободи особи під час відбування покарання.